

inhoud

9	Voorwoord
11	Opzet van deze ouderbijeenkomsten
12	DOELPUBLIEK
13	GOEDE PRAKTIJKEN BUNDELEN
13	OPBOUW
13	Bijeenkomsten
16	Thuisopdrachten
17	TOEPASSINGSMOGELIJKHEDEN VAN HET HANDBOEK
19	ALGEMENE DOELSTELLINGEN
21	PRAKTISCHE GIDS
21	Ouders en opvoedingsverantwoordelijken
21	De vormingswerker
21	Rubrieken
23	Een handboek en een praktisch pakket
24	De nieuwe autoriteit en het oplossingsgerichte metamodel
24	INLEIDING
25	EEN STERK DUO: 'NIEUWE AUTORITEIT' EN HET 'OPLOSSINGSGERICHT METAMODEL'
25	Een systematische werkelijkheid
25	Krachtgerichte focus
27	Aannames over verandering
28	Focus op de toekomstige gewenste situatie
28	De kracht van oplossingsgericht werken met oudergroepen
29	Enkele oplossingsgerichte richtinggevers
30	Enkele meer algemene richtinggevers
31	Enkele specifieke richtinggevers

36 OUDERBIJEENKOMSTEN

BIJEENKOMST 1:

38 Pubergedrag

39	ALGEMENE DOELSTELLINGEN
39	PROGRAMMA
40	TOELICHTING BIJEENKOMST 1 PER PROGRAMMAONDERDEEL
40	Deel 1: Start
40	Verwelkoming
41	Inleiding op de reeks ouderbijeenkomsten en het thema hedendaagse autoriteit
44	Programmaoverzicht
45	Kennismaking
48	Afspraken
49	Deel 2: Pubergedrag
49	Invloeden op gedrag
52	Typisch pubergedrag
55	Ontwikkeling van het puberbrein
60	Hersenen in ontwikkeling. Een vrijgeleide of een oproep?
63	Het belang van een goede relatie
75	Deel 3: Slot
75	Suggesties voor de komende dagen
77	Afronding
78	ACHTERGRONDINFO BIJ BIJEENKOMST 1
78	Achtergrond voor de vormingswerker
78	Motivering
78	Sociaal-emotionele ontwikkeling
79	Lichamelijke ontwikkeling
79	Ontwikkeling van de hersenen

BIJEENKOMST 2:

Autoriteit en gezag

84

ALGEMENE DOELSTELLINGEN

PROGRAMMA

TOELICHTING BIJEENKOMST 2 PER PROGRAMMAONDERDEEL

Deel 1: Start

86 Verwelkoming

86 Reflectie op de suggesties uit voorgaande bijeenkomst

Deel 2: Autoriteit en gezag

88 Wat is autoriteit?

91 Oude autoriteit

96 Nood aan een nieuwe constructie

99 Hedendaagse autoriteit

103 Verbindende taal

117 Bouwstenen voor gezag

119 Aanwezigheid en betrokkenheid

127 Onafhankelijkheid

130 Zelfcontrole en uitgestelde reactie

137 Weerstaan

147 Vastbeslotenheid

157 Transparantie

166 Relatiegebaren

172 Herstelgebaren

176 Ondersteunend netwerk

186 Volhouden

Deel 3: Slot

189 Suggesties voor de komende dagen

190 Afronding

BIJEENKOMST 3:

Waakzaam zorgen

192

ALGEMENE DOELSTELLINGEN

PROGRAMMA

TOELICHTING BIJEENKOMST 3 PER PROGRAMMAONDERDEEL

Deel 1: Start

194 Verwelkoming

194 Reflectie op de suggesties van de voorgaande bijeenkomst

197 Korte herhaling

Deel 2: Waakzaam zorgen

208 Wat is waakzame zorg?

214 Niveaus van waakzame zorg

233 Ankerfunctie: schakelen tussen de verschillende niveaus

Deel 3: Slot

249 Suggesties voor de komende dagen

250 Afronding

BIJEENKOMST 4:

Zorg dragen bij spanning

252

ALGEMENE DOELSTELLINGEN

PROGRAMMA

TOELICHTING BIJEENKOMST 4 PER PROGRAMMAONDERDEEL

Deel 1: Start

254 Verwelkoming

254 Reflectie op de suggesties van de voorgaande bijeenkomst

Deel 2: Zorg dragen bij spanning

257 Conversaties en situaties onder spanning

263 Patronen en gewoontes

277 Brein en comfortvenster

285 Emotieroutes

295 De uitgestelde reactie

301 Mogelijke krachtgevers vanuit de hedendaagse autoriteit

Deel 3: Slot

307 Afronding

311

Slotwoord

313

Bibliografie

317

Dankwoord

OUDER- BIJEENKOMSTEN

BIJEENKOMST 1

Pubergedrag

BIJEENKOMST 2

Autoriteit en gezag

BIJEENKOMST 3

Waakzaam zorgen

BIJEENKOMST 4

*Zorg dragen bij
(toenemende) spanning*

Pubergedrag

ALGEMENE DOELSTELLINGEN

Ouders en andere opvoedingsverantwoordelijken:

- weten dat het puberbrein hun puber beperkt in zijn kunnen;
- vinden motivatie om grenzen te stellen aan hun tiener vanuit het gegeven dat het puberbrein de tiener nog onvoldoende zelf kan beschermen;
- weten dat een goede relatie met hun puber essentieel is om waarden en normen te kunnen overbrengen en om hun tiener de nodige zorg en bescherming te kunnen bieden;
- weten hoe die goede relatie vorm kan krijgen en in stand gehouden kan worden;
- weten wat zij al doen dat werkt met betrekking tot het investeren in een goede relatie en het stellen van grenzen;
- weten wat zij al doen dat werkt om op eigen wijze een veilige basis, veilige haven en ankerfunctie voor hun tiener vorm te geven.

PROGRAMMA

► DEEL 1: START

- Verwelkoming
- Inleiding op de reeks ouderbijeenkomsten en het thema hedendaagse autoriteit
- Programmaoverzicht
- Kennismaking
- Afspraken

► DEEL 2: PUBERGEDRAG

- Invloeden op gedrag
- Typisch pubergedrag
- Ontwikkeling van het puberbrein
- Hersenen in ontwikkeling. Een vrijgeleide of een oproep?
- Het belang van een goede relatie

► DEEL 3: SLOT

- Suggesties voor de komende dagen
- Afronding

TOELICHTING BIJENKOMST 1 PER PROGRAMMAONDERDEEL

► DEEL 1: START

VERWELKOMING

DOELSTELLING

De ouders, opvoedingsverantwoordelijken:

- voelen zich comfortabel, op hun gemak en welkom.

AGOGISCHE BEGELEIDING

De vormingswerker zorgt voor een informele persoonlijke verwelcoming van alle ouders. Er is koffie, thee, water en een versnapering.

Er wordt een veilig emotioneel klimaat gecreëerd: informeel (niet-schools), warm en met een voorspelbaar verloop (structuur).

Van bij de start willen we het hebben van vragen zo veel mogelijk normaliseren en positief herkaderen naar betrokken ouderschap. Ouders 'ontschuldigen', ze in hun kracht erkennen en zetten zorgt voor een constructieve dynamiek die behouden en veranderen mogelijk maakt.

Het is vooral belangrijk dat ouders blijven doen wat werkt en waar ze zichzelf comfortabel bij voelen. Dit aanbod is slechts een mogelijke uitbreiding op wat ouders al doen. Voor een aantal ouders is dit aanbod mogelijk niets meer dan een bevestiging. Een bevestiging kan ouders nog zekerder maken in hun ouderrol, waardoor de self-efficiency vergroot, een belangrijk ingrediënt in effectief ouderschap. Een bevestiging kan opvoedingsverantwoordelijken extra in hun kracht zetten.

Specifieke opvoedingsvaardigheden zoals aanmoedigen, belonen, structuur bieden, samen problemen oplossen, time-out, negeren, straffen... worden in deze reeks ouderbijeenkomsten niet uitgewerkt.

Zoals eerder aangegeven, is wat we aanbieden in deze reeks slechts een uitbreiding op wat ouders al doen. Dit aanbod is niet 'allesoplossend' en 'alleshelend'. Dit aanbod kan bijkomende inspiratie en/of bevestiging bieden om eigen opvoedingsdoelen verder vorm te geven en te realiseren.

INHOUD

Alle deelnemers worden verwelkomd. De vormingswerker stelt zichzelf en de organisatie voor. De ouders vernemen dat we starten met een korte inleiding op: de reeks ouderbijeenkomsten, het thema nieuwe autoriteit en inspira-

tor Haim Omer. Vervolgens zullen de ouders een overzicht krijgen van de thema's per bijeenkomst en het programma voor deze eerste bijeenkomst.

De vormingswerker geeft ook onmiddellijk mee dat wat hier gepresenteerd wordt niet allesmakend of alleshelend is. We beschouwen de inhoud als inspirerend en/of als een mogelijke aanvulling op wat reeds is. 'In deze reeks willen we ook aansluiten bij alles wat jullie reeds doen en wat voor jullie goed genoeg werkt. Jullie zijn allemaal expert in jullie eigen situatie, jullie eigen kind, jullie eigen relatie met jullie tiener en jullie omgeving. Jullie weten beter dan wie ook wat kan werken en wat niet.'

De vormingswerker geeft ook mee waar men terecht kan voor eventuele extra ondersteuning. Hij komt hier op het einde van de bijeenkomsten op terug. Hij maakt enkel de mogelijkheid kenbaar.

INLEIDING OP DE REEKS OUDERBIJENKOMSTEN EN HET THEMA HEDENDAAGSE AUTORITEIT

DOELSTELLINGEN

De ouders, opvoedingsverantwoordelijken:

- kunnen het hebben van vragen en/of een ondersteuningsbehoefte normaliseren;
- voelen zich gesterkt in hun ouderrol;
- weten dat het kader van de nieuwe autoriteit kan gezien worden als een mogelijke aanvulling op wat zij reeds doen en/of een bevestiging hiervan kan zijn.

AGOGISCHE BEGELEIDING

Dit onderdeel heeft een informerend karakter. De vormingswerker creëert een informeel kader waarbinnen genormaliseerd wordt; ouders gezien worden als expert in hun eigen situatie; gekeken wordt vanuit positieve hypothesen en respectvol aangesloten wordt bij positieve intenties en de ziens- en handelingswijzen van de verschillende deelnemers; ruimte is voor luchtigheid, plezier en creativiteit; aandacht en respect is voor verschillende belevingen en emoties.

INHOUD

INLEIDING OP DE REEKS OUDERBIJENKOMSTEN

We doen dit aanbod, omdat we weten dat het opvoeden van tieners vaak (veel) uitdagingen biedt. De puberteit is vaak een heftige periode met veel veranderingen. Ook voor die leeftijdsfase is er geen handleiding voor ons

kind. Jammer, of misschien... gelukkig maar. Ook hier moeten ouders maar zelf uitzoeken wat werkt. Wat daarvoor bleek te werken, blijkt vaak minder of niet meer te werken. Het maakt soms onzeker en soms moedeloos. Heel normaal, heel gewoon... het is typerend voor alle goedbedoelende ouders. Ouders die vragen hebben, zichzelf vragen stellen en zich soms onzeker voelen, zijn de meest betrokken ouders. Dat zijn de ouders die niet gewoon het beste, maar het allerbeste willen voor hun kind. Ook hun aanwezigheid getuigt voor ons van goed ouderschap. We zijn blij met dat kritisch en betrokken gezelschap. Misschien zijn er ouders die gewoon interesse hebben in het thema van deze reeks, misschien zijn er ook ouders die op zoek zijn naar antwoorden en misschien zijn er die op zoek zijn naar een aantal handvatten of nog andere zaken. We hopen dan ook ten eerste aan al die verwachtingen tegemoet te kunnen komen, zodat jullie kostbare tijd goed besteed kan zijn. We bieden een reeks aan bestaande uit vier bijeenkomsten, vanuit het thema 'nieuwe autoriteit'.

INLEIDING OP HET THEMA HEDENDAAGSE AUTORITEIT

Het woord 'autoriteit' klinkt bij een aantal (bij veel) mensen geladen, vaak negatief geladen. Het uitgangspunt in deze bijeenkomsten is dat we een vorm van autoriteit nodig hebben. Pubers hebben de begeleiding van volwassenen nodig. Weinig ouders zullen dat tegenspreken. Maar ondertussen zijn er nog weinig mensen die kunnen geloven in een oude autoriteit. In deze reeks presenteren we enkele mogelijkheden en handvatten om een nieuwe autoriteit, afgestemd op vandaag, te construeren. Die hedendaagse autoriteit biedt, naar onze mening, mogelijkheden om te blijven investeren in een goede relatie met onze puber, en tegelijkertijd om duidelijke grenzen te stellen. Geen evidente combinatie. Veel ouders van tieners weten dat uit ondervinding. We leggen het jullie graag voor. Misschien zijn er ouders die daar mogelijkheden zien en vinden. Misschien werkt het inspirerend om iets anders te doen of net te blijven doen wat je al deed, dat kunnen we niet voorspellen. Wat wel zeker is, is dat iedereen dat alles op een geheel eigen en passende manier zal gebruiken, voor zowel de ouder, de tiener als de eigen context.

We willen jullie graag uitnodigen om jullie expertise te delen. Iedereen is uiteraard vrij in de mate waarin hij dat doet. We durven het te vragen, omdat we weten dat jullie de experts zijn in jullie eigen situatie en jullie eigen kind. Jullie weten het best wat kan werken en wat zeker niet zal werken. Het is ook zo dat wat bij A werkt misschien ook bij B kan werken; of wat niet gewerkt heeft bij A, werkt misschien wel bij C.

Bovendien zijn de hier gepresenteerde ideeën niet geheel nieuw, wereldschokkend of allesmakend. Sommige ideeën zullen nieuw zijn, andere niet. We zijn ervan overtuigd dat veel ouders al veel dingen doen die ook binnen dat model passen. Sommige ouders zien wat hier aangeboden wordt als een bevestiging van wat ze al doen, of als inspirerend om dat ook te doen, een variant te bedenken, iets helemaal anders te doen of er helemaal niets mee te doen. We gaan ervan uit dat iedereen hier de meest passende keuze maakt, alle keuzes zijn dan ook prima. We durven dit te presenteren, omdat we erin geloven. We stellen mooie resultaten vast in verschillende praktijken en gezinnen. We beschouwen het als een mogelijke uitbreiding op wat er al is en wat nog zal komen. Alvast een eerste concreet advies: blijf zeker doen wat werkt.

Een aantal ouders geven ons aan voldoende te hebben aan de ouderbijeenkomsten. Sommige ouders geven aan nog meer te willen of informeren naar de mogelijkheid tot extra ondersteuning bij een aantal dingen. Dat kan.

ACHTERGRONDINFORMATIE VOOR DE VORMINGSWERKER: INSPIRATOR EN ONTWIKKELAAR HAIM OMER

Haim Omer is in 1949 in Brazilië geboren. Hij is in 1967 naar Israël verhuisd en is nu professor Psychologie aan de Universiteit van Tel Aviv. Omer heeft in Israël het Schneider-kinderziekenhuis en het New Authority Centre opgericht. Haim Omer is de bedenker en ontwikkelaar van het concept 'nieuwe autoriteit'. Ondertussen heeft hij zeven boeken en zeventig artikelen gepubliceerd over dit thema.⁶ Zoals hij zelf aangeeft, heeft hij hulpeloos ouderschap leren kennen dankzij zijn kinderen. De relatie met zijn oudste zoon is moeilijk geweest en tegelijkertijd zeer helpend bij de ontwikkeling van dit concept. We beschouwen Haim Omer ook als 'ervaringsdeskundige'.

⁶ Omer, H. & von Schlippe, A. (2010). Kracht in plaats van macht. 'Nieuw gezag' als kader voor hechting. *Gezinstherapie Wereldwijd*, 21(1), 47-62.

PROGRAMMAOVERZICHT

DOELSTELLING

- De ouders, opvoedingsverantwoordelijken:
- weten welke thema's wanneer aan bod zullen komen.

AGOGISCHE BEGELEIDING

Een duidelijke structuur geeft afbakening, duidelijkheid en is helpend om verwachtingen af te stemmen.

INHOUD

Per bijeenkomst lichten we hier de centrale thema's kort toe.

BIJEENKOMST 1: PUBERGEDRAG

Veel pubergedrag wordt gestuurd vanuit het brein. Veel tieners maken het ons schijnbaar moeilijk om hen te begrenzen. Tegelijkertijd weten we dat begrenzen noodzakelijk is voor een gezonde ontwikkeling. Onze goede relatie met onze tiener is essentieel en tegelijkertijd ook het eerste wat onder druk komt te staan.

BIJEENKOMST 2: AUTORITEIT EN GEZAG

Het is duidelijk dat oude vormen van autoriteit vandaag een tegengesteld effect hebben. In deze bijeenkomst gaan we na hoe we een meer hedendaagse autoriteit kunnen opbouwen. Een autoriteit van waaruit we zorg kunnen opnemen en tegelijkertijd ook begrenzen.

BIJEENKOMST 3: WAAKZAAM ZORGEN

Soms krijgen we van onze tiener signalen die ons gerust stellen, soms maken deze ons eerder ongerust en af en toe ook bezorgd. In deze bijeenkomst zoeken we naar mogelijkheden om hierop te reageren vanuit de hedendaagse autoriteit.

BIJEENKOMST 4: ZORG DRAGEN BIJ (TOENEMENDE) SPANNING

Soms kunnen we de afloop van onze interacties met onze tiener voorspellen. Soms worden we overladen met emoties en dreigen we uit onze comfortzone te geraken of verlaten we deze eventjes. In deze bijeenkomst gaan we na wat helpend kan zijn om ook op deze momenten de ouder te zijn die we willen zijn.

KENNISMAKING

DOELSTELLINGEN

- De ouders, opvoedingsverantwoordelijken:
- voelen zich comfortabel;
 - weten dat alle ouders een of meerdere tieners hebben op dit moment;
 - leggen een eerste contact met andere ouders en de vormingswerker.

AGOGISCHE BEGELEIDING

De vormingswerker draagt zorg voor het emotionele klimaat. Hij zorgt voor een omgeving waar ouders zich voldoende op hun gemak en voldoende veilig voelen. Een context waar ouders zich erkend voelen in hun ouderrol en zich voldoende verbonden kunnen voelen met andere ouders om eigen verhalen en de eigen ziens- en handelwijze te delen.

De vormingswerker brengt wat ouders delen onder de aandacht en geeft mee dat het aangeven van wat we graag willen bij tieners vaak een uitdaging vormt. Voor de meeste ouders is dit mogelijk een 'open deur'. Binnen deze reeks en het kader van de nieuwe autoriteit is er ook aandacht voor hoe we de kans op 'overbrengen' en 'verinnerlijken' kunnen vergroten.

Het is aan de vormingswerker om een passende methodiek voor dit kennismakingsonderdeel te kiezen. In dit handboek hebben we drie varianten opgenomen.

INHOUD

VARIANT 1: Dating

Ouders maken eerst kennis met één ouder, daarna volgt een plenaire kennismaking.

Materiaal

- Drie borden/papieren
- Post-its
- Schrijfmateriaal

Methode

Elke deelnemer krijgt vijf minuten de tijd om vragen aan een andere ouder te stellen. De vragen zijn opgenomen in de rubriek 'interactie met ouders'. De antwoorden worden op een post-it genoteerd. De post-its worden

na het gesprek opgehangen op drie borden/papieren met de titels: 'naam ouder', 'naam + leeftijd kind' en 'verwachtingen'. De vormingswerker overloopt daarna plenair wat verzameld is. Hij heeft daarbij aandacht voor wat de groep al deelt, bijvoorbeeld leeftijden van de kinderen, verwachtingen...

Interactie met ouders

- Wat is jouw naam?
- Wat is de naam en leeftijd van jouw kind?
- Wat hoop je uit deze bijeenkomsten te kunnen halen?

Mogelijke bijkomende vragen voor de vormingswerker:

- Wanneer zal een deelname voor jou zinvol geweest zijn?
- Wat zal een eerste teken zijn dat het de goede richting uitgaat?
- Wat zijn jouw meest positieve verwachtingen voor deze bijeenkomsten?

VARIANT 2: Kies een foto/voorwerp

Ouders kunnen heel verschillend denken over wat een goede opvoeding is. Wat voor de ene ouder van het grootste belang is, is niet altijd zo voor de andere ouder. Waarden en normen kunnen verschillen. Geen enkele ouder heeft daarbij helemaal gelijk of helemaal ongelijk. Er is geen 'juist' of 'fout'. Deze oefening biedt de kans om even stil te staan bij verschillende ideeën over opvoeding, en kennis te maken met elkaars goede intenties als ouders.

Materiaal

- Foto's van opvoedingsverantwoordelijken en/of kinderen die samen activiteiten uitvoeren
- Foto's, voorwerpen... die op de een of andere manier aan opvoeden kunnen gelinkt worden

Methode

Schik de foto's door elkaar, in een willekeurige volgorde. De ouders krijgen ruim de tijd om alle foto's te bekijken. De ouders kiezen een foto die voor hen persoonlijk symboliseert wat opvoeden is.

Indien twee ouders dezelfde foto willen bespreken, neemt één van hen de foto mee en vult de andere aan wanneer de foto besproken wordt.

De deelnemer die vindt dat zijn of haar verhaal hierbij aansluit, kan het beeld 'dominogewijs' laten aansluiten en zich voorstellen.

Interactie met ouders

- Op welke manier symboliseert dit beeld voor jou 'goed opvoeden'?
- Wat is jouw naam?
- Wat is de naam en leeftijd van jouw kind?
- Wat verwacht je van deze bijeenkomsten?

VARIANT 3: Kies een waarde, kwaliteit of vaardigheid voor jouw kind als volwassene

Alle ouders hebben een idee van op welke eigenschappen en vaardigheden van hun kind ze trots willen zijn als hij of zij volwassene is.

De hedendaagse autoriteit wil het socialisatieproces faciliteren waarbij waarden en normen verinnerlijkt kunnen worden. Die verinnerlijkte waarden en normen maken deel uit van de latere zelfzorg. Hoe zichtbaarder die verinnerlijking wordt in het gedrag van de tiener, hoe meer vrijheden de hedendaagse autoriteit kan toestaan.

Materiaal

- Kaartjes met diverse waarden, vaardigheden en kwaliteiten zoals: eerlijk, zelfzeker, open, hulpvaardig, zelfstandig, vrij, rechtvaardig...⁷

Methode

De kaartjes worden door elkaar en zichtbaar op tafel gelegd. De ouders krijgen voldoende tijd om hun keuze te maken.

De blanco kaarten kunnen ingevuld worden wanneer een bepaalde kwaliteit, vaardigheid of eigenschap al gekozen is of niet aanwezig is. Ouders die zich herkennen in de net neergelegde kaart, kunnen aansluiten met hun voorstelling. De voorstelling bestaat uit een antwoord op de hier opgenomen vragen. De nieuwe kaart wordt dominogewijs aangesloten.

Interactie met ouders

- Welke vaardigheid, kwaliteit, eigenschap wil je graag zien bij jouw kind als volwassene?
- Wat is jouw naam?
- Wat is de naam en leeftijd van jouw kind?
- Wat verwacht je van deze bijeenkomsten?

⁷ Gerrickens, P. (1997). *Educatief kaartspel*. Uitgeverij Gerrickens.

AFSPRAKEN

GROEPSGEHEIM

We stellen, op initiatief van de vormingswerker, voor om groepsgeheim te garanderen, om zo een basisveiligheid te installeren.

ANDERE AFSPRAKEN

Voor (eventuele) verdere afspraken nodigen we de deelnemers uit. Afspraken kunnen de veiligheid vergroten en kunnen in elke groep anders zijn.

Wat hebben de ouders nodig om zich voldoende op hun gemak te kunnen voelen? Wat vinden de ouders belangrijke afspraken om de bijeenkomsten zo goed mogelijk te laten verlopen? Suggesties:

- Tijdige start, tijdig einde
- Verwittigen indien afwezig
- Gsm uitschakelen tijdens de bijeenkomst
- Respecteren van elkaars verhalen. Ideeën m.b.t. opvoeden verschillen. Juist en onjuist is niet relevant.

De gemaakte afspraken worden genoteerd op een poster. In de loop van de sessies zijn aanpassingen en aanvullingen mogelijk. We stellen voor om het aantal afspraken te beperken, zodat duidelijk blijft dat we uitgaan van goede intenties en vaardigheden.

De vormingswerker kan, indien hij dit inschat als nuttig, bijkomende afspraken toevoegen.

DEEL 2: PUBERGEDRAG

INVLOEDEN OP GEDRAG

DOELSTELLINGEN

De ouders, opvoedingsverantwoordelijken:

- voelen zich ontschuldigd;
- voelen zich gewaardeerd als persoon en in hun ouderrol;
- weten dat een veelheid aan factoren het gedrag van hun kind beïnvloedt en dat het eigen opvoedingsgedrag een goed te beïnvloeden factor is.

AGOGISCHE BEGELEIDING

Tot het tegendeel bewezen is, nemen we aan dat alle ouders:⁸

- een positieve invloed op hun kind willen hebben;
- willen zien dat de toekomst voor hun kind beter is dan die van hen zelf;
- een goede relatie met hun kind willen hebben;
- het beste hopen voor hun kind.

Om het ingebrachte voldoende bruikbaar te maken voor alle aanwezigen, is het van belang om te concretiseren. Wat wordt bedoeld met flink, boos, agressief, chaotisch, drukte...? Alle deelnemers begrijpen de ingebrachte concepten op hun eigen manier. Concepten worden bruikbaar als we die concretiseren.

De ouders krijgen ruimte om zowel het leuke als minder leuke gedrag te verwoorden. Hierdoor ontstaat de mogelijk-

⁸ Berg, I.K. & Steiner, T. (2006). *Het spel van oplossingen. Oplossingsgerichte psychotherapie voor kinderen*. Amsterdam: Pearson Benelux B.V.